

AFRİKA'NIN KORONAVİRÜS İLE MÜCADELESİ

DENİZ İSTİKBAL

SETA | PERSPEKTİF

NİSAN 2020 · SAYI 280

- Afrika'da koronavirüs ile mücadele hangi aşamada?
- Afrika ülkeleri kendi kaynakları ile salgınla mücadele edebilir mi?
  - Afrika'da sağlık altyapısı virüs ile mücadele için yeterli mi?
- Hangi ülke, kuruluş ve kişiler Afrika'nın koronavirüs ile mücadelesine destek veriyor?
  - Afrika'da Çinliler, Çin'de ise Afrikalılar neden hedef haline geldi?

GİRİŞ

Ebola, sıtma, hepatit, Zika ve AIDS gibi hastalıklar ile uzun yıllar mücadele eden Afrika günümüzde daha ölümcül bir salgınla karşı karşıyadır. Çin'in Wuhan şehrinde ortaya çıkan ve daha sonra küresel salgına (pandemi) dönüşen koronavirüs (Covid-19) Afrika'nın 54 ülkesine yayılmıştır.¹ Dünyadaki salgın hastalıklar sebebiyle ölümlerin büyük çoğunluğunun gerçekleştiği Afrika koronavirüs salgınında diğer bölgelere kıyasla daha düşük bir vaka sayısına sahiptir. Fakat enfekte olan hasta sayısının düşük olması sağlık sisteminin kapasitesi ile yakından alakalıdır. Salgınla mücadele için doktor, hemşire ve sağlık destek personelinin yoksun olan Afrika virüslerle başa çıkabilecek yeterli finansal kaynağa da sahip değildir. Örneğin temel sağlık hizmetlerinin yetersizliği nedeniyle yıllık ortalama 6 milyon kişi tedavisi mümkün olan hastalıklar sebebiyle hayatını kaybetmektedir.² Tedavisi mümkün olan hastalıklarda bile ölümlerin bu derece yüksek

olduğu kıtada yeni ölümcül virüs tehdit seviyesinin artmasına neden olmuştur. Bu yüzden mikrobiyolojik adaptasyonun kısıtlı, su ve gıdaya ulaşımın zor, teknolojik gelişmişliğin düşük, kamu kurumlarının etkisiz ve sağlık altyapısının zayıf olduğu Afrika koronavirüsle mücadelede birçok dezavantaja sahiptir.³

Dünya Bankası verilerine göre yıllık kişi başı 15-80 dolar arası sağlık harcamasına sahip Afrika ülkeleri son dönemde sağlık harcamalarını artırsa da yeterli düzeye ulaşabilmiş değildir. Dünyada kişi başı sağlık harcamasının ortalama bin dolar olduğu göz önüne alındığında Afrika'nın sağlık sisteminin yetersizliği daha iyi anlaşılmaktadır.⁴ Ayrıca nüfus yoğunluğunun yüksek olduğu Kongo, Demokratik Kongo Cumhuriyeti, Etiyopya, Nijerya, Tanzanya ve Togo gibi ülkelerde halkın büyük bir bölümünün temel sağlık hizmetlerine ulaşımı da bulunmamaktadır. Koronavirüs salgını ise mevcut du-

1. "COVID-19", Africa Union CDC, <https://africacdc.org/covid-19>, (Erişim tarihi: 16 Nisan 2020).

2. F. Fenollar ve O. Mediannikov, "Emerging Infectious Diseases in Africa in the 21st Century", *New Microbes New Infect*, Cilt: 26, (2018), s. 11.

3. Fenollar ve Mediannikov, "Emerging Infectious Diseases in Africa in the 21st Century", s. 11-12.

4. "Current Health Expenditure Per Capita", Dünya Bankası, <https://data.worldbank.org/indicator/SH.XPD.CHEX.PC.CD>, (Erişim tarihi: 16 Nisan 2020); "Current Health Expenditure Per Capita-Sub Saharan Africa", Dünya Bankası, <https://data.worldbank.org/indicator/SH.XPD.CHEX.PC.CD?locations=ZG>, (Erişim tarihi: 16 Nisan 2020).

DENİZ İSTİKBAL

Lisansını İstanbul Üniversitesi Siyaset Bilimi ve Uluslararası İlişkiler Bölümü'nde (2016) tamamladı. Yüksek lisansını Marmara Üniversitesi Uluslararası Politik Ekonomi Bölümü'nde "Güney Kore ve Türkiye'nin Kalkınma Planlarının Ekonomi Politik Analizi" başlıklı tezle bitirdi. Doktora eğitimine İstanbul Üniversitesi Siyaset Bilimi ve Uluslararası İlişkiler Bölümü'nde devam etmektedir. SETA Ekonomi Araştırmaları Direktörlüğü'nde araştırma asistanı olarak çalışan İstikbal'in akademik ilgi alanlarında ekonomik kalkınma, ekonomi politik, dış yardım ve Asya-Pasifik gibi konular yer almaktadır.

rumu daha kaotik bir ortama taşıyabilecek potansiyele sahiptir. Hastalığın 14 Şubat'ta kıtada görülmesinin ardından harekete geçen ülkeler ellerinde yeterli test kiti olmadığı için gerekli sağlık taramalarını yapamamıştır.⁵ Test imkanının kısıtlı olması ise ülkelerin hastalık ile mücadelesini zorlaştırmaktadır. Bu perspektifte Afrika'nın koronavirüsle mücadelesi ele alınmakta ve salgının bölgeyi nasıl etkileyebileceği analiz edilmektedir.

TABLO 1. AFRIKA'DA KORONAVİRÜS (30 NİSAN 2020)	
İlk Vaka Tarihi	14 Şubat 2020
Vaka Sayısı	35.371
Kayıp	1.534
İyileşme	11.727

Kaynak: Africa Union CDC

AFRIKA'DA SALGINLAR VE KORONAVİRÜS

Yoksulluk, yolsuzluk, iklim değişikliği, doğal afet ve hastalıklar, iç çatışmalar ve yerinden edilmiş milyonlarca mülteci Afrika'nın karşı karşıya bulunduğu kronik problemlerden bazılarıdır. Mevcut sorunlara ek olarak Avrupa'dan gelen ölümcül virüs temiz suya ulaşımın bir zenginlik olduğu kıtada yeni ölümleri beraberinde getirmiştir. Diğer kıtalara göre vaka sayısı açısından düşük bir profile sahip Afrika'da salgın henüz başlangıç düzeyindedir. Dünyanın ekonomik olarak az gelişmiş bir coğrafyası olan Afrika'nın bu konumu gelişmiş ülkelere kıyasla salgın ile daha hızlı bir mücadeleyi zorunlu hale getirmektedir. Özellikle HIV, tüberküloz ve kolera gibi hastalıklardan kurtulamamış bir kıta olarak Afrika yeni bir salgınla mücadele için yeterli sağlık altyapısı ve ekonomik güce sahip değildir. Koronavirüsün kıta geneline yayılma ihtimali göz önüne alındığında ise yeterli tıbbi malzeme ve personelden yoksun kıta ülkeleri yüksek miktarda can kaybı ile karşılaşabilirler. Koronavirüs toplumu sağlık açısından tehdit etmekle birlikte zayıf ekonomik yapıları da zarar verebilecek potansiyele sahiptir.⁶ Dünya Bankası tahminlerine göre

5. Tolbert Nyenwah, "Africa Has a COVID-19 Time Bomb to Defuse", World Economic Forum, 6 Nisan 2020.

6. Aryn Baker, "Few Doctors, Fewer Ventilators: African Countries Fear They are Defenseless Against Inevitable Spread of Coronavirus", TIME, 7 Nisan 2020.

2020'de Afrika ülkelerine 100 milyar dolar maliyete sebep olabilecek koronavirüs –küresel bir salgına dönüş- tüğünden– dış finansal kaynakları da zayıflatacaktır.⁷

Afrika'nın geçmiş dönem salgın hastalıklarla mücadelesi incelendiğinde Ebola gibi hastalıkların birçok problemi beraberinde getirdiği söylenebilir. Ebola'nın yayılmasını önlemek için karantina uygulayan hükümetler virüsün bulaşma hızını engelleyemezken halkın yeterli yaşam malzemesine ulaşmasını da yeterli düzeyde ikame edememiştir. Orduların sokağa çıkma yasasını denetlemek için yetkilendirildiği karantina uygulamaları ise yoksulların hastalıktan daha fazla zarar görmesine sebep olmuştur.⁸ 2013'te Gine'de başlayan Ebola salgını kısa sürede 29 bin kişiye bulaşarak 12 bine yakın kişinin ölümüne neden olmuştur.⁹ Gine, Liberya ve Sierra Leone'yi derinden etkileyen hastalık üç yıl kadar sürmüştür. Batı Afrika ülkelerinde etkili olan salgın ABD, AB ve uluslararası kuruluşlardan gelen yardımlarla atlatılabilmektedir. Ebola hastalığı 1970'lerden itibaren farklı bölgelerde ortaya çıkan kanamalı ateş salgını olarak adlandırılmaktadır. En fazla kayba neden olduğu kıta ise Afrika'dır. Afrika Kıtası'nda Ebola'ya kıyasla daha ölümcül olan ve en fazla kayba neden olsa hastalık ise AIDS virüsüdür. Öldürücülüğünün diğer bütün hastalıklara göre iki veya üç kat fazla olduğu bilinen virüs kıtanın yıllardır mücadele ettiği bir salgın türüdür.¹⁰ Bütün zorluklara rağmen Afrika günümüzde koronavirüs gibi birçok hastalıkla uzun yıllardır mücadele etmektedir. Yeterli sağlık altyapısından yoksun olan kıtanın yeni virüsle nasıl başa çıkacağı ise önemli muammalardan biridir.

Koronavirüs salgınıyla mücadelede en etkili tıbbi ekipmanlardan biri olan solunum cihazı Batılı ülkelerde

7. *Africa's Pulse an Analysis of Issues Shaping Africa's Economic Future*, (Dünya Bankası, Washington DC: 2020), s. 3-5.

8. "Coronavirus: Why Lockdowns May Not be the Answer in Africa", BBC, 15 Nisan 2020.

9. "40 Years of Ebola Virus Disease around the World", Centers for Disease Control and Prevention, https://www.cdc.gov/vhf/ebola/history/chronology.html?CDC_AA_refVal=https%3A%2F%2Fwww.cdc.gov%2Fvhf%2Febola%2Foutbreaks%2Fhistory%2Fchronology.html, (Erişim tarihi: 19 Nisan 2020)

10. Paul Muggeridge, "Which Diseases are Africa's Biggest Killers", World Economic Forum, 27 Ağustos 2015, <https://www.weforum.org/agenda/2015/08/which-diseases-africa>, (Erişim tarihi: 19 Nisan 2020).

on binlerce bulunmasına rağmen Afrika ülkelerinde bu sayı yüzölçümüyle ifade edilmektedir. Örneğin 200 milyondan fazla nüfusu olan Nijerya'da 500'den az çözüm cihazı bulunmaktadır.¹¹ Kıtada her doktor başına on binden fazla kişinin düştüğü göz önüne alındığında ise koronavirüsün diğer bölgelere göre daha fazla ölüm neden olabileceği söylenebilir.¹² Afrika'da Birleşmiş Milletler'in tahminlerine göre ölüm rakamı 300 bin-3,3 milyon arasında bir potansiyele sahiptir. Ayrıca 29 milyon kişinin virüs sebebiyle yoksul kalabileceği de ifade edilmiştir.¹³ Ancak yaş ortalamasının 19,7 olduğu kıtada salgının yayılma hızının diğer bölgelere kıyasla farklı bir seyir izleyeceği de göz önünde bulundurulmalıdır.

AFRİKA'DA KORONAVİRÜSLE MÜCADELEDE ZORLUKLAR, ÖNLEMLER VE DIŞ YARDIM

Geçmiş dönem Kongo Cumhurbaşkanı Jacques Opango ve eski Somali Başbakanı Nur Hassa'nın koronavirüs nedeniyle ölmesi kıtanın salgınla mücadelesinde önemli bir eşiği geçtiğine işarettir. Üst düzey devlet yetkililerinin sağlık sistemine ulaşımı daha kolay iken normal vatandaşların hastalıkla nasıl baş edeceği ise bir bilinmezlik konusudur. Etiyopya Başbakanı Abiy Ahmet tarafından kıtada salgın ile mücadele için 150 milyar dolarlık acil yardım gerektiğinin dile getirilmesi ise durumun vahametini gözler önüne sermektedir.¹⁴ Başbakanın ifadelerini destekleyecek bir tarzda Birleşmiş Milletler de sağlık altyapısının virüsle mücadele edebilmesi için acil 100 milyar dolarlık desteğe ihtiyaç olduğunu vurgulamıştır.¹⁵ Ek olarak 100 milyar dolarlık bir kaynağın Afrika ekonomisi için gerekli olduğunu açıklamıştır. Kıta genelinde sadece nüfusun yüzde 34'ünün suya erişebildiği düşünüldüğünde mevcut kaynakların ne kadar kısıtlı olduğu daha iyi anlaşılmaktadır. Virüsün neden olduğu ekonomik zorlukların yanı sıra düşen petrol fiyatları,

turizm sektöründe yaşanan darboğaz ve azalan dış talep Afrika ülkelerinin karşılaştığı diğer zorluklardır.

Diş yardım kaynaklarının küresel salgın sebebiyle kısıtlı olması ise kıtanın virüsle mücadelesini daha kritik bir konuma taşımaktadır. Özellikle Afrika'nın en büyük tıbbi malzeme tedarikçisi olan bölgelerde virüsün ulusal bir kaos halini alması sağlık malzemesi ithalatını da zorlaştırmaktadır.¹⁶ Şekil 1'de Birleşmiş Milletler Afrika Ekonomi Departmanının koronavirüsün kıtayı ekonomik ve sosyal açılardan nasıl etkileyebileceğine dair tahminleri yer almaktadır. Şekle genel olarak bakıldığında Afrika'nın salgınla mücadelede zorlu patikalardan geçeceği öngörülmektedir.

Salgının kontrol altına alınabilmesi için ülkelerin başvurduğu önlemlerden olan sokağa çıkma yasağı gibi uygulamalar Afrikalılar açısından yeni problemleri peşinden getirecektir. Günlük işlere bağımlı olan Afrikalı iş gücü toplam istihdam edilen nüfusun yaklaşık yüzde 70'ini oluşturmaktadır.¹⁷ Eğer genel bir sokağa çıkma yasağı uygulanırsa günlük işlerde çalışan nüfusun temel ihtiyaçlarını nasıl karşılayacağı önemli muammalardan biridir. Kamunun finansal açıdan yeterli düzeyde destek sağlayamayacağı böyle bir uygulama gıda, su ve diğer temel ürünlere ulaşımı zaten kısıtlı olan nüfus için daha da kötü bir durumu ortaya çıkaracaktır. Ayrıca Afrika'da toplam istihdamdan en fazla pay alan hizmet sektörünün karantina uygulamasından etkileneceği de açıktır. İşini kaybeden kişilerin yeniden hizmet sektöründe istihdam edilmesi ise ancak uzun bir dönemde mümkün olacaktır.

Kıta için önemli gelir kaynaklarından biri olan turizmde de aynı durum geçerlidir.¹⁸ Turizm ile bağlantılı olarak durma noktasına gelen hava yolu ulaşımı ise Afrika ülkelerinin diğer önemli gelir kaynakları arasındadır. Birçok sektörü etkisi altına alan salgının gelirlerde azalmaya, giderlerde ise artmaya neden olması Afrika ülkelerinin karşı karşıya olduğu ikilem olarak önümüz-

11. Baker, "Few Doctors, Fewer Ventilators: African Countries Fear They are Defenseless Against Inevitable Spread of Coronavirus".

12. Baker, "Few Doctors, Fewer Ventilators: African Countries Fear They are Defenseless Against Inevitable Spread of Coronavirus".

13. *COVID-19 in Africa: Protecting Lives and Economies*, (Birleşmiş Milletler, Etiyopya: 2020), s. 5.

14. "Tracking Africa's Coronavirus Cases", Aljazeera, 15 Nisan 2020.

15. *COVID-19 in Africa: Protecting Lives and Economies*, s. 3-5.

16. *COVID-19 in Africa: Protecting Lives and Economies*, s. 1-4.

17. "COVID-19 Drives Sub-Saharan Africa Toward First Recession in 25 Years", Dünya Bankası, 9 Nisan 2020, <https://www.worldbank.org/en/news/press-release/2020/04/09/covid-19-coronavirus-drives-sub-saharan-africa-toward-first-recession-in-25-years>, (Erişim tarihi: 11 Nisan 2020).

18. "COVID-19 Drives Sub-Saharan Africa Toward First Recession in 25 Years".

ŞEKİL 1. AFRİKA'DA KORONAVİRÜSÜN MUHTEMEL ETKİLERİ

DOĞRUDAN ŞOK	YOKSULLUĞA ETKİLERİ	FİNANSAL RİSKLER	ŞOKUN DALGA ETKİSİ
<ul style="list-style-type: none"> Ekonomik büyümenin yüzde 3,2'den yüzde 2,6'ya gerilemesi Karantina nedeniyle ekonomik durgunluk 	<ul style="list-style-type: none"> 5-29 milyon arasında kişinin yoksulluk sınırının altına düşme ihtimali 19 milyonluk istihdam kaybı İşsizliğin yüzde 10'a yükselmesi 	<ul style="list-style-type: none"> Borç alma maliyetinin yükselmesi Ulusal para birimlerinde değer kaybı Vergi gelirlerinde azalma 	<ul style="list-style-type: none"> Enflasyonun kademeli olarak yükselişi İhracatın düşmesi, ithalatın kısıtlanması Ulaşım ve turizmde gelir kaybı İşçi dövizlerinde düşüş

Kaynak: *COVID-19 in Africa: Protecting Lives and Economies*, (Birleşmiş Milletler, Etiyopya: 2020), s. 8.

de durmaktadır.¹⁹ Fakat kıtaya yardım edebilecek birçok gelişmiş ülkenin virüs nedeniyle finansal olarak zor durumda olması durumu kıta için daha karmaşık hale getirmektedir. Bu noktada küresel salgına rağmen dış yardımları ihmal etmeyen Türkiye, Çin ve Güney Kore gibi ülkeler ön plana çıkmaktadır. Avrupa Birliği'nin Afrika'da salgın ile mücadele için 20 milyar avroluk destek paketi açıklaması ise kıta için sembolik bir öneme sahiptir.²⁰ Afrika ülkelerinin bu yardım paketinden hangi oranlarda yararlanacağı ise henüz belirsizdir. Afrika ülkeleri için ayrıca IMF, Dünya Bankası, Avrupa Kalkınma Bankası ve Asya Altyapı Yatırım Bankası gibi alternatif finansal kaynaklar da bulunmaktadır.

27 milyon kişinin HIV virüsü ile beraber yaşadığı ve 50 milyondan fazla çocuğun gıda yetersizliği sebebiyle çeşitli hastalıklar ile mücadele ettiği kıtada koronavirüs yeni sorunların habercisidir. Koronavirüsün, kronik hastalığı olan kişilere daha fazla zarar verdiği göz önüne alındığında tehlikenin boyutları kıta için daha iyi anlaşılmaktadır. Bu salgın krizine gerekli tepkiyi vermede yetersiz kalan Afrika ülkelerine ise

birçok ülke, kuruluş ve kişi yardımda bulunmaktadır. Örneğin Alibaba'nın kurucusu Jack Ma her bir Afrika ülkesine teslim edilmek üzere 1,1 milyon test kiti, 6 milyon maske ve 60 bin koruyucu elbise yardımında bulunacağını açıklamıştır. Ayrıca Pekin yönetimi Etiyopya'ya 1,5 milyon test kiti ve 5,4 milyon maske desteği sağlamıştır.²¹ Nijerya'ya sağlık personel desteği, Kenya'ya nakli ve gıda yardımı, Gana'ya tıbbi malzeme tedariki ve daha birçok Afrika ülkesine yardım ulaştıran Çin kıtanın salgın ile mücadelesine destek sunmaktadır.²² Ancak bazı bölge ülkeleri yardımlar konusunda çekinceleri olduğunu dile getirmiştir. Nijerya'da sivil toplum kuruluşları Pekin yönetiminden gelen yardımların kabul edilmemesini isterken Kenya'da salgının Çin kaynaklı olması nedeniyle gelen malzemelerin geri çevrilmesi gerektiği dillendirilmiştir.²³

21. Zeenat Hansrod, "China Makes Massive Donation of Medical Supplies to Fight Coronavirus in Africa", RFI, 23 Mart 2020.

22. Cornelia Tremann, "As Africa Prepares to Fight COVID-19, China Steps Up", Lowy Institute, 15 Nisan 2020, <https://www.lowyinstitute.org/the-interpreter/africa-prepares-fight-covid-19-china-steps-up>, (Erişim tarihi: 18 Nisan 2020); Abdur Rahman, "China Experts Arrive to Help Nigeria in Coronavirus Fight Opposition Kicks", *Africa News*, 9 Nisan 2020; Liu Hongjie, "Chinese Companies Donate Foot to Kenyan Students to Fight COVID-19", *China Daily*, 10 Nisan 2020.

23. Kwasi Gyamfi Asiedu, "China Wants to Help Africa Fight Coronavirus But Not Everyone is Welcoming", *Quartz Africa*, 8 Nisan 2020; "COVID-19: Nigerian Doctors Oppose Chinese Team's Visit", Anadolu Agency, 6 Nisan 2020.

19. Abdinor Dahir, "COVID-19 Could Mean Crippling Economic Losses for Africa", Anadolu Agency, 14 Nisan 2020; "Africa to Lose 200 Billion USD Dollar This Year Due to COVID-19: Experts", Anadolu Agency, 3 Nisan 2020.

20. Christina Okello, "Is European Aid for COVID-19 Response What Africa Really Needs", RFI, 9 Nisan 2020.

Türkiye ve Güney Kore gibi ülkelerin sağlık yardımları Çin'e kıyasla bölgede daha olumlu bir şekilde karşılanmaktadır.²⁴ Örneğin Güney Kore Fas, Güney Afrika ve Madagaskar gibi ülkelere test kiti yardımı yapmıştır. 2008'de Güney Kore'nin yardımları ile Kenya'nın başkentinde yapılan hastane ise ülkede koronavirüs ile mücadelede merkezi bir konum üstlenmiştir.²⁵ Türkiye'nin Afrika'da birçok bölgeye sağlık malzemesi ulaştırması uluslararası kriz dönemlerinde yardımlaşmanın güzel örneklerinden biridir. Maddi beklenti ile yapılmayan insani yardımlar Libya, Tunus, Somali ve Cezayir gibi bölge ülkelerinde iyi bir şekilde karşılanmıştır.²⁶ Ayrıca Mart'ta çıkan kararla Türkiye'nin Afrika Kalkınma Bankası'na yönelik finansal desteğini arttırması da Afrika'nın kalkınmasına verilen uzun dönemli önemi bir kez daha göstermiştir.²⁷ ABD'nin salgınla mücadele için kıtada tıbbi desteği kısıtlı olmakla birlikte askeri doktorlar aracılığıyla az sayıda ülkeye yardım gerçekleştirdiği görülmektedir. Kıta genelinde ABD'nin koronavirüsle mücadele için yardımlarının toplamı 27 milyon dolarlık bir hacme ulaşmıştır.²⁸ Dünya Bankası'nın 10 farklı Afrika ülkesine koronavirüsle mücadele için 370 milyon dolar destek verdiği göz önüne alındığında ABD'nin geri planda kaldığı düşünülebilir.²⁹ Buna paralel olarak Çin gibi ülkelerin oluşan istikrarsızlık ortamından siyasi olarak faydalanması da kaçınılmazdır.

24. İsa Toprak, "Turkey Sends Coronavirus Aid to Somalia", Anadolu Agency, 17 Nisan 2020; Faruk Zorlu, "Turkey Sends Medical Aid to Libya Amid Pandemic", Anadolu Agency, 10 Nisan 2020; Maxwell Bone ve Minsoo Kim, "South Korea's Response to COVID-19 in Africa", *The Diplomat*, 15 Nisan 2020.

25. Bone ve Kim, "South Korea's Response to COVID-19 in Africa".

26. "Turkey: A Pioneer in Humanitarian Aid During Coronavirus Era", *Daily Sabah*, 14 Nisan 2020.

27. "Dışişleri Komisyon Raporu", TBMM, <https://www.tbmm.gov.tr/sirasayi/donem27/yil01/ss197.pdf>, (Erişim tarihi: 11 Nisan 2020).

28. "China Sending Aid to Africa to Fight Coronavirus, Like the US and the EU", *Asia News*, 17 Nisan 2020.

29. "In the Face of Coronavirus, African Countries Apply Lessons from Ebola Response", Dünya Bankası, 3 Nisan 2020, <https://www.worldbank.org/en/news/feature/2020/04/03/in-the-face-of-coronavirus-african-countries-apply-lessons-from-ebola-response>, (Erişim tarihi: 19 Nisan 2020).

AFRİKA'DA ÇİNLİLER, ÇİN'DE DE AFRİKALILAR NEDEN HEDEF?

Koronavirüsün Çin'de ortaya çıkması ve dünyaya yayılması birçok ülkede Pekin yönetimine karşı negatif bir algının oluşmasına zemin hazırlamıştır. Oluşan negatif algı ardından ırkçı saldırıları getirmiştir. Öncelikle Çinli turistlere karşı gelişen daha sonra Pekin'in salgınla mücadele eden ülkelere yaptığı yardımlara kadar genişleyen negatif söylem pek çok bölgede dile getirilmiştir. Bazı ülkeler yapılan yardımlar konusunda eleştiriler geliştirirken Çin'den alınan tıbbi malzemelerin virüslü veya kalitesiz olduğunu iddia edenler de olmuştur. Nijerya, Kenya, Avustralya, İspanya, Hollanda ve İngiltere gibi ülkeleri de yukarıda değinilen konulara örnek göstermek mümkündür.³⁰

Çin'de Afrikalıların topluma açık yerlerde dışlanması, otellerden çıkarılması ve ırkçı saldırılara maruz kalması koronavirüsün Afrikalılar aracılığıyla yeniden ortaya çıkacağı söylemleri ile yakından ilintilidir. Güney Çin'de meydana gelen olaylar sonrası birçok Afrikalı'nın mağdur olduğu hatta ABD vatandaşı siyahilerin de aynı durumdan muzdarip olduğu bilinmektedir. Çin'de yerel otoritelerin bu olayları destekler nitelikteki eylemleri ise birçok ülkenin tepkisine yol açmıştır. Nijerya, Kenya, Güney Afrika, Uganda ve Gana gibi ülkeler bakanlık ve elçilikler aracılığıyla yapılanları kınanmış ve gerekli aksiyonların alınmasını istemiştir. Ayrıca Afrika Birliği de harekete geçmiştir. Çin'den gelen üst düzey açıklamalar karışıklığın giderileceği yönünde olmasına karşın olumsuz görüntülerin Afrika'da Çin'in imajına zarar verdiği aşikardır.³¹

30. "Coronavirus: Countries Reject Chinese Made Equipment", BBC, 30 Mart 2020; Huileng Tan, "As China's Case Dwindle, Beijing Strives to Take the Lead in the Coronavirus Crisis", CNBC, 3 Nisan 2020; Michael Fuchs, "The US-China Coronavirus Blame Game is Undermining Diplomacy", *The Guardian*, 31 Mart 2020; Jenni Marsh, "Beijing Faces a Diplomatic Crisis after Reports of Mistreatment of Africans in China Causes Outrage", CNN, 14 Nisan 2020.

31. "Afrika Ülkelerinden Çin'e Afrikalılara Yönelik Covid-19 Ayrımcılığını Durdurun Çağrısı", Euronews Türkçe, 13 Nisan 2020; Marsh, "Beijing Faces a Diplomatic Crisis after Reports of Mistreatment of Africans in China Causes Outrage"; Shawn Deng ve Nectar Gan, "Africans in Guangzhou are on Edge, after Many are Left Homeless Amid Rising Xenophobia as China Fights a Second Wave of Coronavirus", CNN, 13 Nisan 2020.

SONUÇ

Bir pandemi haline gelen koronavirüs salgını neredeyse dünyanın bütün ülkelerine yayılım göstermiştir. Ülkeleri yayılma hızı nedeniyle çaresiz bırakan hastalık Amerika, Asya ve Avrupa kıtalarından sonra Afrika'ya ulaşmıştır. Ekonomi başta olmak üzere birçok alanı etkileyen hastalık gelişmiş ülkelerde sağlık sisteminin aşırı vaka sayısı nedeniyle zorluklar yaşamasına neden olmaktadır. Gelişmiş Batılı ülkeler virüsle mücadele etmede yetersiz kalırken salgın Afrika'ya sıçrayarak yeni bir yayılma alanı kazanmıştır. Şubat'ta ilk vakanın bildirilmesinin ardından harekete geçen bazı Afrika ülkeleri kısmi karantina uygulamalarına başlamıştır. Ancak tıbbi malzeme eksikliği nedeniyle pek çok ülke gerekli derecede virüsle mücadele edememiştir. Dış ülkelerden gelen sağlık yardımlarının ardından test sayılarını artırabilen Afrika ülkeleri henüz koronavirüsün yayılma döneminin başında bulunmaktadır. Birleşmiş Milletler'in tahminlerine göre 300 bin-3,3 milyon arası kişinin kıta genelinde hastalık nedeniyle ölebileceği düşünülmektedir.³² Sonuç olarak tıbbi malzeme desteğinden yoksun ve sağlık personeli açısından yetersiz Afrika ülkelerinin salgınla nasıl başa çıkabileceği bilinmemektedir. Bu nedenle gelişmiş kamu kurumlarına sahip Batılı ülkelerde ulusal bir kriz haline gelen salgının Afrika'da daha fazla ölüme yol açması ihtimal dahilindedir. Afrika'nın koronavirüsle mücadelesinde yaşayabileceği zorlukları şu şekilde sıralamak mümkündür:

32. COVID-19 in Africa: Protecting Lives and Economies.

- Tıbbi malzeme eksikliği
- Sağlık malzemelerinin üretimi için gerekli altyapının yetersiz olması
- Doktor, hemşire ve sağlık destek elemanlarının yetersizliği
- Gelişmemiş fiziki sağlık altyapısı
- Karantina uygulamasının ekonomik açıdan zararı
- Su, gıda ve diğer temel yaşam malzemelerine ulaşımın sınırlı olması
- Temizlik malzemeleri tedarikinin kısıtlı olması
- Dış yardımların siyasi istekleri berabere getirme ihtimali
- Dış ülkelere gelen yardımların yetersiz olması
- Kamu kurumlarının yeteri kadar gelişmemiş olması
- Pandemi nedeniyle Afrika'nın önemli ihracat kalemlerinden olan ham maddelere talebin azalması
- Panik nedeniyle enerji fiyatlarının aşağıya doğru ivme kazanması (Afrika'da ihracatın üçte biri enerji ürünlerinden oluşmakta)